

RAGIP ŞEVKİ YEŞİM'İN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE TARİHÎ ROMANLARI

Muharrem DAYANÇ*

Emrah KAYIMKAYA**

ÖZET

Romancılık faaliyetlerini konularına göre sınıflandırdığımızda dikkati çeken en önemli roman türlerinden birisi de tarihî romancılıktır. Tarihî romancılık konusunda 1960'lı yıllarda ün kazanmış önemli şahsiyetlerden birisi de Ragıp Şevki Yeşim'dir. Tarihî romana yönelmesinin arka plânında bu türü Türk okuyucusuna sevdirmeye düşüncesi yatan Yeşim'in, eserlerinde, tarihî gerçeklere bağlı kalmaya özen göstermekle birlikte, bu gerçekliği zaman zaman hayal dünyasıyla da süslediği görülür. Yazarın dikkati çeken bir başka önemli yanı ise üslûbunun akıcılığı ve dilindeki sadeliktir.

Anahtar Kelimeler: Ragıp Şevki Yeşim, Tarihî Roman, Türk Edebiyatı, 1960'lı Yıllar

LIFE, HISTORICAL NOVELS AND LITTERARY PERSONALITY OF RAGIP ŞEVKİ YEŞİM

ABSTRACT

When we classify the novalism activities according to the subjects, historical novalism seems to be one of the most important novel kinds. One of the most famous figures of historcal novelism in 1960's is Ragıp Şevki Yeşim. He inclined to the historical novalism because he wanted to please this kind to the Turkish reader. Although he took pains being devoted to the historical facts in his works, he sometimes adorned this facts with his fancy world. Fluency in style and plainness in language are other important features of the author.

Key Words: Ragıp Şevki Yeşim, Historical Novel, Turkish Literature, 1960's.

1.Giriş

Genellikle insanların başından geçenleri, insan ilişkilerini ve durumlarını, toplumsal olay ve olguları gerçeğe uygun bir biçimde ya da kurmaca bir yapı içinde ve geniş oylumlu olarak anlatan bir yazımsal tür¹ olan roman, konularına göre; polisiye roman, tarihî roman, macera romanı, fantastik roman, biyografik roman gibi çeşitlere ayrılır. Bunların içinde yer alan tarihî romanlar,

---

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. El-mek: mdayanc@ogu.edu.tr

** Türkçe Öğretmeni, MEB

¹ Ali PÜSKÜLLÜOĞLU, **Edebiyat Sözlüğü**, Özgür Yayınları, İstanbul, 1996, s. 115.

Türk ve dünya edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Tarihî romanın ortaya çıkışında Fransız İhtilaliyle başlayan “Romantizm” akımının büyük etkisi vardır. Romantikler insanların geçmişe yönelmelerini sağlamışlardır. “Romantizm akımının yaydığı marazilik, duygusallık, milliyetçilik, melankoli ve hüznün duygusu, sanatta coşkunun bir manzara doğurmuş ve kişiler içlerinde buldukları ortamdan vazgeçerek, geçmişlerine yönelmişlerdir.”² “Tarihî roman, on dokuzuncu asrın başlarında, Napolyon’un düşüşü sırasında ortaya çıkar. Walter Scott’un (1771-1832) 1814’te yayımladığı Waverley adlı romanı, bugünkü anlamıyla tarihî romanın başlangıcı sayılmaktadır.”³ Scott’un açtığı yolda ilerleyen pek çok yazar olmuştur. Victor Hugo, Flaubert, Alexandre Dumas, Nikolayev Gogol bunlardan sadece birkaçıdır.

“Bizim edebiyatımızda konusunu tarihten alan ilk roman Ahmet Mithat Efendi’nin *Letaîf-i Rivayat* serisinden çıkan *Yeniçeriler*’dir. Eser 1871’de neşredilir. Bu eseri 1877’de yine Ahmet Mithat Efendi’nin Süleyman Musli ile 1880’de Namık Kemal’in *Cezmi*’si takip eder.”⁴

“Yeniçeriler” romanı, konusunu tarihten alsa da daha çok macera romanı olarak değerlendirilir:

“Büyük bir hikâye veya küçük bir roman denemesi olan *Yeniçeriler*, tarih konulu eserlerden çok, yazarın, hayalini fazlaca işlettiği bir macera romanıdır.”⁵ *Yeniçeriler* romanında, “III. Selim devrinde gerçekleştirilmek istenen yenilikler ve bunlara karşı çıkan yeniçerilerle, yeniçerilik kurumundaki bozulma bir aşk macerasıyla süslenerek anlatılmaya çalışılmıştır.”⁶

“Türk Edebiyatı’nda tarihî roman özelliği taşıyan ilk edebi eser ise Namık Kemal’in *Cezmi* adlı eseridir.”⁷ İki veya üç ciltten meydana gelecek eserin ancak birinci cildi yazılabilmektedir.⁸ Eser adı veren ve III. Mehmed devrinde İstanbul’da çıkan sipahiler isyanının başlarından biri olan *Cezmi*’nin bu ciltte ancak, yetişmesi ve İran savaşlarında gösterdiği kahramanlıklar ile bu savaşlarda tanışıp, dost olduğu Adil Giray’ı kurtarmak için İran’da başından geçen maceralar anlatılmıştır.⁹

“Her devirde konusunu tarihten alan edebî ürünler, farklı nedenlerle yazılmış olmakla beraber bu daha çok ulusal bilincin uyanmaya başladığı yıllara rastlar ve her tarihî eserin bir yazılma gerekçesi vardır.”¹⁰ Tanzimat yıllarında devlet zor durumdadır. Bu nedenle, halka, tarihini anlatacak ve bu yolla moral kazandıracak eserler sunulması gereği ortaya çıkar. Namık Kemal eseriyle, Türk İslâm değerlerini yücelterek Türk kahramanlığını dile getirir. Okuyucuya Türk tarihinin büyüklüğünü kavratacak çeşitli mesajlar verir. “Onun tarihi, yıkılmakta olan vatani koruyacak vatanperver tipi canlandırıp, ona ruh verecek surette romantik, duygusal (sentimental) bir tarihtir. Bu yüzden onun tarihi, heyecanlı ve coşkuludur. Namık Kemal, tarihi,

² Dilek ÇETİNDAS, **Popüler Tarihî Romanlar ve M. Turhan Tan**, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2006, s. 86.

³ Zeki TAŞTAN, **Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar**, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000, s. 20.

⁴ Hülya ARGUNŞAH, **Türk Edebiyatında Tarihî Roman**, Marmara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1990, s. 7.

⁵ Sadık TURAL, **Zamanın Elinden Tutmak**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1982, s. 230.

⁶ Nermin ÖZTÜRK, **Tarihî Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihî Romanın Değerlendirilmesi**, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1992, s. 18.

⁷ Nermin ÖZTÜRK, **a.g.t.**, s. 19.

⁸ Sadık TURAL, **a.g.e.**, s. 231.

⁹ Ömer Faruk AKÜN, “Namık Kemal”, **İslâm Ansiklopedisi**, C. 9, Milli Eğitim Basımevi, Eskişehir, 1997, s. 68.

¹⁰ Müzeyyen BUTTANRI, **Türk Edebiyatında Tarihî Tiyatro**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002, s. 24.

başarısızlıklardan kaçıp sığınacak bir liman olarak görmez. Onda geçmiş, ancak geleceğin inşası için vardır."¹¹

Ali Ekrem, Namık Kemal'in "Cezmi" adlı eseri ile millî ve manevî hisleri canlandırmak amacıyla olduğunu şu cümlelerle ifade eder:

*"Cezmi yine baştan aşağı kahramanlık, vatanperverlik, fedakârlık gibi ulvî hasletleri gayet tesirli ve canlı sayfalarda yaşatarak, milletin fikr ü vicdanını yükseltmek için yazılmıştır."*¹²

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Cezmi"nin "Namık Kemal'in, romantik edebiyata kendini en fazla teslim ettiği eseri" olduğunu belirtir.¹³

Tanzimat Edebiyatı'nda ilk örneklerine rastladığımız tarihî romana, Servet-i Fünûn döneminde hiç önem verilmez. Bunun sebebini bu dönem yazarlarının topluma ve hadiselere ferdî bakış açısıyla bakmalarında aramak doğru olacaktır. "Servet-i Fünûncular, edebiyat anlayışları bakımından, Tanzimattan sonraki Türk edebiyatı içinde farklı bir karaktere sahiptirler. Edebiyatta estetik bir gaye ararlar ve edebiyatın fayda peşinde koşmadığını, ahlâkçı bir gaye gütmeye ısrarla belirtirler."¹⁴

Meşrutiyet döneminde ise tarihî roman, millî bilincin uyanması için bir araç olarak kullanılır. Bu dönemde yazılan başlıca tarihî romanlar şunlardır: "Selanikli Fazlı Necip, Dehşetler İçinde (3 c. 1909-1910); Filibeli Ahmet Hilmi, Öksüz Turgut (1910); Süleyman Sudi, Kızıl Köşk (1914); Dünder Alp, Şarkın En Büyük Hükümdarı Timurlenk (1914); Moralızade Vassaf Kadri, Şimal Rüzgarı (1915); Ahmet Naci, Kamer Sultan (1914)"¹⁵

II. Meşrutiyet'ten sonra gelişen Millî Edebiyat döneminde Türkçülük düşüncesi öne çıkar. Bu dönemdeki yazarların temel amacı, üst üste gelen yenilgilerden olumsuz olarak etkilenen ve gittikçe umutsuzluğa kapılan Türk milletine tarihteki güzel ve başarılı günlerini hatırlatmaktır. Bu dönemde tarihî romandan çok tarihî hikâyelerin ağırlıkta olduğunu görürüz. Ömer Seyfettin ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu bu dönemin önemli isimleri olarak karşımıza çıkar. Sadık Tural, Ömer Seyfettin'in, yazdığı hikâyelerle, Türk tarihinin altın devirlerini halkına hatırlattığını ve onlarda bir coşku uyandırdığını söyler:

*"Ömer Seyfeddin, şuur ve heyecan örneği olan tiplerin hâkim olduğu hikâyeleri ile milleti bir savaşa hazırladı. Türk milletinin trajedisinin sahnelendiği bu devirde Pembe İncili Kaftan, Kaç Terinden, Kütük, Topuz, Teke Tek, Diyet, Başını Vermeyen Şehit, Vire, Forsa, Kızılalma Neresi? gibi hikâyelerin yazılmasının tek gayesi vardı. Türk tarihinin altın devirlerini, Türk milletinin aslı hususiyetlerini hatırlatmak, tekrar canlanmasını sağlamak."*¹⁶

"Kızıl Tuğ", Cumhuriyet döneminde tespit edilebilen ilk tarihî roman olmakla birlikte Cumhuriyet devrinde Osmanlı tarihini konu edinen ilk roman, Nizamettin Nazif'in Kara Davut (1928) adlı eseridir.¹⁷

1930-1940 yılları arasında da birçok tarihî roman yazılır. Bu dönem romanlarındaki ortak konu Osmanlı tarihidir. 1940'lı yıllarda II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri sebebiyle duraklama

¹¹ İbrahim ŞİRİN, **Namık Kemal'in Tarih Anlayışı**, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 1998, s. 129.

¹² Ali EKREM, **Namık Kemal**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İst., 1992, s. 63.

¹³ A. Hamdi TANPINAR, **19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1985, s. 408.

¹⁴ Bilge ERCİLASUN, **Servet-i Fünun'da Edebi Tenkit**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, s. 173.

¹⁵ Zeki TAŞTAN, **a.g.t.**, s. 31.

¹⁶ Sadık TURAL, **a.g.e.**, s. 233-234.

¹⁷ TAŞTAN, **a.g.t.**, s. 35.

dönemine giren tarihî romancılık, 1960 ve sonrası yıllarda, Ragıp Şevki Yeşim, Feridun Fazıl Tülbentçi, Abdullah Ziya Kozanoğlu gibi yazarlarla tekrar önem kazanmaya başlar.

Bu dönemde yazılan tarihî romanlar ve yazarları şunlardır: Abdullah Ziya Kozanoğlu, “Atlı Han” (1923); Fazlı Necip, “Saraylarda Mecnunlar” (1928); Abdullah Ziya Kozanoğlu, “Kolsuz Kahraman” (1930); Kemalettin Şükrü, “Venedikli Köle” (1931); Turhan Tan, “Timurlenk” (1935); Ekrem Reşit, “Hayreddin Barbaros” (1937); Safiye Erol, “Çiğerdelen” (1947); Feridun Fazıl Tülbentçi, “Barbaros Hayrettin Geliyor” (1949); Murat Sertoğlu, “Teodora’nın Ölümü” (1950); Kemal Tahir, “Esir Şehrin İnsanları” (1956); İlhan Tarus, “Hükümet Konağı” (1962); Tarık Buğra, “Küçük Ağa” (1964); Ragıp Şevki Yeşim, “Genç Osman” (1964); Mehmet Seyda, “Nemrut Mustafa” (1970); Yavuz Bahadıroğlu, “Buhara Yanıyor” (1974); Yılmaz Boyunağa, “Malazgirtin Üç Atlısı” (1985); Sevinç Çokum, “Ağustos Başağı” (1989).

Kısaca Türk ve dünya edebiyatındaki gelişimi anlatılan tarihî roman, “...temelleri maziye dayanan, yani başlangıcı ve sonucu geçmiş zaman içinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirlerde yaşamış kahramanların hayat hikâyelerinin edebî ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesidir.”¹⁸ Bir başka deyişle, “Yazıldığı zamanla ilişkili olarak, tarihî olan bir zaman kesiti içerisine yerleştirilmiş, romanlara verilen addır.”¹⁹ Tarihî romanların da her şeyden önce bir edebî tür ve dolayısıyla roman olduklarını unutmamak gerekir. Ayrıca, bu türün en önemli özelliklerinin başında “kurgu”nun geldiğini hatırdan çıkarmamalıdır. Bu nedenlerden dolayı, bu türe giren romanlar, tarihî gerçeklerle birebir uyum sağlamak zorunda değildirler. Fakat tarihî romanların bütün bu özellikleri, onların sosyal bir fayda amacı gütmedikleri anlamına gelmez. Onların misyonu genellikle millî değerleri okuyucuya aktarmak ve onlarda millî bilincin uyanmasını sağlamaktır:

*“Tarihî romanların amacı, herhangi bir tarih dönemini konu alarak, bu konuyu sanatla süsleyerek sunmak değil, tarihte yaşanmış olaylar hakkında sebep-sonuç ilişkileri kurarak mesajlar vermek, bunu yaparken de sağlam bir nesrin bütün özelliklerini sunmaktır. O milletin gelenek ve görenekleri, olaylara bakış açısı, ülküleri, iç ve dış meseleleri, olayların vuku bulduğu zamanki şartlar göz ardı edilmemeli, millî değer yargılarının gelecek nesillere aktarılması amaçlanmalıdır.”*²⁰

Hülya Argunşah toplumun tarihî roman yazarlarından temel beklentisinin onlarda “tarih bilinci” uyandırmak olduğunu söyler:

*“ ... Bir tarihî roman yazarının cemiyette yüklendiği hatta farkında olmadan yerine getirdiği bir misyonu vardır. Bu misyon daha önce de belirtildiği gibi okuyucusuna tarih şuûrunu vermek, mazinin değerlerini hatırlatmak ve geçmişini değerlendirerek geleceğe yönelik doğru kararlar vermesini sağlamaktır.”*²¹

Tarihî romanların diğer bir işlevi de tarih kitaplarındaki kuru bilgilerin sıkıcılığından okuyucuyu kurtararak, onlara tarih sevgisi aşılamaktır.

Ragıp Şevki Yeşim, Cumhuriyet dönemi tarihî romancılığın önemli isimlerindedir. O, yazdığı eserlerle okuyucusuna tarihi sevdirecek öğretmeyi amaçlar ve gazetecilikle başlayan yazı hayatında, tarihî romanlarıyla şöhrete ulaşır. Biz bu yazımızda, Yeşim’in hayatı, edebî kişiliği ve tarihî romanlarının genel özellikleri üzerinde durmak istiyoruz.

¹⁸ ARGUNŞAH, a.g.t. s. 7.

¹⁹ Hasan BOYNUKARA, **Modern Eleştiri Terimleri**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Van, 1993, s. 228.

²⁰ ÖZTÜRK, a.g.t. s. 15.

²¹ ARGUNŞAH, a.g.t., s. 8.

2. Ragıp Şevki Yeşim'in Hayatı

Ragıp Şevki Yeşim, 6 Teşrinisani 1326/19 Kasım 1910 tarihinde Makedonya'nın Leskovik kasabasında doğar. Babası Mehmet Şevki Bey, annesi Naime Hanımdır. Mehmet Şevki Bey, Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç eder ve burada "Posta Müfettişi" olarak göreve başlar. Babasının memuriyeti sebebiyle Yeşim'in çocukluğu İstanbul, Mersin ve Antalya'da geçer. Ragıp Şevki Yeşim'in oğlu Şevker Bey, babasının Balkan Harbi'nde Türkiye'ye geldiğini belirtir:

*"Babam ve sülalesi bir yaşına gelene kadar Yuğoslavya'da Leskovik'de yaşarlar. Leskovik, Kosova ile Mekodanya arası bir şehirdir. 1911'de Balkan Harbi'nde, Türkiye'ye göç ederler."*²²

İlkokulu İstanbul'da (1924), ortaokulu Mersin'de (1927) okuyan Yeşim, lise öğrenimini ise Antalya'da (1930) tamamlar.²³ Liseyi bitirdikten sonra 1930 yılında Mersin'de "Memalik-i Şarkıyye" adlı Fransız Bankası'nda çalışmaya başlar.²⁴ Bu yıllarda mahalli gazetelerde hikâyeleri çıkar.²⁵ İlk çıkan hikâyeleri, "Beni Yakan Bir Ateş Var" (1932), "Günün Hikâyeleri", "Aşk Hikâyeleri" ve "Bir Gönül Hastası"dır. Fransız Bankası'nın kapanması üzerine 1932'de İstanbul'a gelerek Cumhuriyet Gazetesi'nde muhabirlikle gazeteciliğe başlar. Sırasıyla "Son Posta" (1933), "Yeni Sabah" (1940-45), "Yarın" (1946) ve "Memleket" (1947-48) gazetelerinde çalışır. Yazılarında; "Ekrem Sabit", "Rabia Şakir", "Reşit Şevket", "Sabahattin Osman" takma isimlerini kullanır.²⁶ Bu yıllarda roman yazmaya başlayan Yeşim'in, çeşitli yayınevlerinde, "Yaralı Kurt" (1933), "İçimizden Biri" (1936), "Dişi Örümcek" (1937), "Efeler" (1938), adlarıyla romanları yayımlanır. 1938 yılında Sabahat Hanım'la evlenir. 1940 yılında kızı Filiz, 1946 yılında ise oğlu Şevker dünyaya gelir. 1948 yılında Hadise Yayınevi'ni kurarak, burada "Radyo Haftası"²⁷ isimli mecmuayı çıkarır. Bu mecmua, o dönemin en popüler dergileri içinde yer alır.

1960'lı yıllarda Son Havadis Gazetesi'nde, "Kara Sinan" adıyla resimli romanları yayımlanır. Hadise Yayınevi ve Radyo Haftası Mecmuası kapandıktan sonra tarihî roman yazmaya başlayan Ragıp Yeşim, 1965'te, bu sefer, Yeşim Yayınevi'ni kurar. Çeşitli yayınevlerinde tarihî romanları yayımlanır. Ayrıca Erol Simavi'nin desteğiyle din tarihi üzerine de yazan Yeşim'in, bazı dinî kitapları da vardır.

Yeşim, zamanla, hem edebiyat hem de gazete çevresinde çok sevilen ve sayılan bir kişi haline gelir. Erol Simavi, Osman Nihat Akın, Yılmaz Çetiner, Bedîî Faik gibi basının, edebiyat ve yazı aleminin önde gelen isimleriyle önemli dostluklar kurar. Sık sık dostlarıyla bir araya gelerek bilgi alışverişinde bulunur.

Ailesine ve çocuklarına bağlıdır, onları çok sever. Bu sevgisini eşine ve çocuklarına yazdığı mektuplarda görmek mümkündür.²⁸ Yeşim'in kızı Filiz Pektaş, onun çocuklarına olan düşkünlüğü bahsine şu örneği verir:

²² Şevker YEŞİM'le **Ragıp Şevki YEŞİM Üzerine Bir Söyleşi**, Söyleşiyi Yapan: Emrah KAYIMKAYA, İstanbul, 28 Temmuz, 2007.

²³ "Ragıp Şevki YEŞİM" , **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, C. 2, İstanbul, 2001, s. 909.

²⁴ İhsan IŞIK, "Ragıp Şevki YEŞİM" , **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, Elvan Yayınları, C. 9, İstanbul, 2006, s. 3879-3880.

²⁵ "Ragıp Şevki YEŞİM", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergah Yayınları, C. 8, İstanbul, 1998, s. 591-592.

²⁶ "Ragıp Şevki YEŞİM", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, s. 909.

²⁷ Hürriyet KONYAR, "1950'lerde Yeniden Keşfedilen Popüler Kültür ve Radyo Haftası Dergisi", **Toplumsal Kültür**, Sayı: 90, İst., 2001.

²⁸ Bakınız: Emrah KAYIMKAYA, **Ragıp Şevki Yeşim'in Tarihî Romanları Üzerine Bir Araştırma**, Osmangazi Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007, Ekler, s. 268-270.

“Osman Nihat, babamın çok sevdiği bir arkadaşıydı. Biz Antalya’ya gitmek için yola çıkmıştık. Babamla Osman Nihat, Ankara’da yazarların gittiği bir yerde sohbet ediyorlarmış. Osman Nihat, babamın endişeli hâlini görünce, “Ne oldu” diye sormuş, o da “Çocuklar yolda” demiş. Osman Nihat, o anda bir şarkı sözü yazmış. O şarkının yazılış sebebi babamdır: “Esme rüzgâr yağma yağmur. Yolda yolcum var benim.”²⁹

Çocukları üzerindeki otoriteyi sevgiyle kurar. Kararlarında onları serbest bırakır. Onlara karşı baskıcı bir tavır takınmaz, daha çok bir arkadaş gibi davranır.

Yeşim, spora da çok meraklıdır. Gençliğinde Antalya’da amatör kümede futbol oynar. Çocuklarını da spor yapmaya teşvik eder. Oğlu Şevker Bey, bu konuda şunları söyler:

“Babam, gençliğinde Antalya’da bir kulüpte futbol oynamış. Özellikle sol ayağı çok iyiydi. Bahçelievler’de bir evimiz vardı. Orada beraber top oynardık. Ben kaleye geçerdim, o da bana şut atardı. İyi de şut atardı. Sporunu çok severdi. Herhalde, spor sevgisi, bana da ondan geçti. Benim de Galatasaray’da, kürek ve basketbol lisansım vardı. Halen lisanslarımı saklarım.”³⁰

Çalışmayı ve kitap okumayı çok sever. Doğuştan sağ elinde bir sakatlık olması onun bu çalışma azmini yıkamaz.

Ragıp Şevki Yeşim, gazetecilikten edebiyat dünyasına uzanan 61 yıllık ömründe hem gönüllere hem de beyinlere hitap edebilmeyi başarmış bir insan olarak edebiyatımızdaki yerini alır.

Yeşim, Son Havadis Gazetesi’nde çalışırken, 12 Şubat 1971 yılında, 61 yaşındayken, yakalandığı kansere yenik düşerek, İstanbul’da vefat eder.³¹

3. Ragıp Şevki Yeşim’in Edebî Kişiliği ve Eserleri

Ragıp Şevki Yeşim’in edebiyat dünyasındaki yolculuğu daha önce de belirtildiği gibi gazeteciliğe girmesiyle başlar. Önce çeşitli gazetelerde “Beni Yakan Bir Ateş Var” (1932); “Günün Hikâyeleri”; “Aşk Hikâyeleri”; “Bir Gönül Hastası” adlı hikâyeleri yayımlanır. Daha sonra romana geçen yazarın, “Yaralı Kurt” (1933); “İçimizden Biri” (1936); “Dişi Örümcek” (1937); “Efeler” (1938) adlı romanları çıkar. Tarihle ilgili kitap okumayı ve tarihî mekânları gezmeyi çok seven Yeşim, asıl şöhretini, tarihî romanları ile kazanır. Çocuklarını sık sık Topkapı Sarayı’na götürür ve onların da tarihe ilgi duymalarını sağlar. Oğlu Şevker Bey, nesiller boyu devam edecek olan babasının bu tarihe olan merakının, onun büyükbabasının başına gelen bir olaydan kaynaklandığını söyler:

“Babam, İstanbul’da Kapalı Çarşı’da bulunan Bedesten’de gezmeyi çok severdi. Orada açık arttırmalar olurdu. Antikalara çok meraklıydı. Bu, onun tarihe olan ilgisini gösteriyordu. Bir de şunu belirtmek isterim: Babamın büyükbabası müderrismiş. 52 yaşında bir talebesi tarafından bıçaklanarak öldürülmüş. Babam bundan çok etkilendiğini söylerdi. Sanırım imkânları olsaydı o da akademik kariyer yapmak isterdi. O da büyükbabamı tanıma fırsatı bulamamış, ama tarihe merakı oradan gelmiş olabilir. Beni, İstanbul’daki bütün müzelerle götürmüştü. Müzelerde bulunan eşyalar konusunda bilgi sahibiydi. Örneğin, Topkapı Sarayı’na gittiğimiz zaman, bu eşyalarla ilgili

²⁹ Filiz PEKTAŞ’la Ragıp Şevki YEŞİM Üzerine Bir Söyleşi, Söyleşiyi Yapan: Emrah KAYIMKAYA, Karadeniz Ereğli, 24 Ağustos, 2007.

³⁰ a.g.s., İstanbul, 28 Temmuz, 2007.

³¹ Emrah KAYIMKAYA, Ragıp Şevki Yeşim’in Tarihî Romanları Üzerine Bir Araştırma, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007, s. 7-13.

bana bilgiler verirdi. Kaşıkçı Elması'ndan, Hazine Dairesi'ndeki Şah İsmail'in tahtından bahsederdi. Nasıl öğrendiğini sorduğumda, okuyarak, derdi."³²

Yeşim'in tarihî romanlarının ana konusu Osmanlı Devleti'dir. O, siyasî tarihe ilgi duymaz. Romanlarındaki temel amacı, okuyucuya tarihini öğretmenin yanında edebî bir zevk de tattırmaktır. Bunun için romanlarını çeşitli aşk ve casusluk hikâyeleri ile de süsleyerek onları, okuyucularının gözünde daha ilgi çekici hâle getirir.

Yeşim, romanlarına kendi hayal dünyasından bir şeyler katsa da, tarihî bilgileri verirken kaynaklara bağlı kalmaya özen gösterir. Ayrıca verdiği bilgilerin kaynaklarını tarihî romanlarının dipnotlarında belirtir. Bu yöntem, roman tekniğine aykırı bir uygulama olmasına rağmen, onun halkı bilgilendirme isteğini göstermesi açısından önemlidir.

Osmanlıca ve Fransızca'yı çok iyi bilmesine rağmen, asla Türkçe'den vazgeçmez. Eserlerinde çok sade bir dil kullanır. Romanlarını yazarken, yabancı kelime kullanmamak için, yanında sürekli Türkçe bir sözlük bulundurur:

"Öztürkçe konuşmayı çok severdi. Bunun sebebini de şöyle açıklardı: 'Yazdıklarımı hem sizlerin hem de çocuklarınızın anlamasını arzu ettiğim için yazıyorum.' derdi. Dolayısıyla Arapçayı çok iyi bilmesine rağmen, mümkün olduğunca Arapça kelime kullanmamaya özen gösterirdi. Yabancı kelime hiç kullanmazdı. Zaten, o dönemde İngilizce gibi yabancı kelimeler kullanma alışkanlığı yoktu. Eserlerinde kullanacağı bir kelimenin Türkçesini bulamadığı zaman sözlüğünü açar, oradan Türkçesini bulurdu. Türkçeye olan merakını bir örnekle açıklayayım. Benim adım Şevker. Şevker ismine Türkiye'de hiç rastlamadım. Herhalde benden başka da yoktur. Şevker'in anlamı şu: Büyükbabamın adı Şevki. Babamın Ragıp Şevki Yeşim adı da oradan geliyor. Babam, "Şevki" kelimesini araştırır, Türkçeye çevrilmiş karşılığının Şevker olduğunu tespit eder. Bana isim olarak da Şevker ismini koyar. Bununla ilgili başka bir örnek daha vereyim. Halamın torunu olmuştu ve ona isim konulacaktı. Halamın ismi Hüsnüye'ydi. Bu ismin Türkçe karşılığını araştırdı ve "Güzeli" diye bir isim buldu. Yani, bu kadar Türkçeye meraklıydı."³³

Çeşitli yayınevleri tarafından "Genç Osman" (1964); "Bizanslı Beyaz Güvercin" (1964); "Beyaz Atlı Sipahi" (1964); "Zümrüt Gözlü Sultan" (1965); "Kızıl Elma" (1971); "Ovaya İnen Şahin" (1971), "Güneş Orada Batar" adlı tarihî romanları yayımlanır.

Yeşim, dinî nitelikli eserler de yazar. Çeşitli yayınevlerinde, "Yeryüzüne İnen En Büyük Nur Allah'ın Kitabı Kur'an-ı Kerimin Nazil Oluşu ve Dünyaya Yayılışı" (3 cilt, 1965-66); "Allah'ın Gazapları" (4 cilt, 1967); "Allah'ın Peygamberleri" (2 cilt, 1968), "Allah'ın Son Peygamberi" (2 cilt, 1970) adlarıyla eserleri yayımlanır.³⁴ Onun amacı halka dinî bilgiler vermek değildir, sadece ele aldığı şahsiyetleri din tarihî açısından incelemektir. Bu eserleri yazarken, Kur'an-ı Kerim, İncil ve Tevrat'tan da yararlanır.³⁵

4. Tarihî Romanlarının Özellikleri

Ragıp Şevki Yeşim'in tarihî romanlarının yapı ve anlatım teknikleri bakımından dayandığı temel özellikler şunlardır:

³² KAYIMKAYA, **a.g.s.**, İstanbul, 28 Temmuz, 2007.

³³ KAYIMKAYA, **a.g.s.**, İstanbul, 28 Temmuz, 2007.

³⁴ İhsan IŞIK, **a.g.e.**, s. 3879-3880.

³⁵ Emrah kayımkaya, **a.g.t.**, s. 13-17.

Konu

Konularını Osmanlı tarihinden alan Ragıp Şevki Yeşim'in tarihî romanları ait oldukları dönemler bakımından şu şekilde sınıflandırılabilir:

Kuruluş Dönemini Konu Alan Romanlar: Ovaya İnen Şahin

Yükselme Dönemini Konu Alan Romanlar: Bizanslı Beyaz Güvercin, Beyaz Atlı Sipahi, Kızıl Elma, Zümrüt Gözlü Sultan

Duraklama Dönemini Konu Alan Romanlar: Genç Osman

Yazar, "Ovaya İnen Şahin"³⁶ adlı eserinde, devletin kuruluşuyla birlikte Osman Beyin hayatını; "Genç Osman"³⁷ da ise yeniçeri ve kapıkulu askerleri tarafından Genç Osman'ın öldürülmesini anlatır. Diğer romanlarının konusu Osmanlı Devletinin yükselme dönemidir. Bu dönem içinde özellikle Fatih ve Kanunî'yi öne çıkaran yazar, "Bizanslı Beyaz Güvercin"³⁸ de İstanbul'un fethine, "Kızıl Elma"³⁹ da ise Fatih'in Roma'yı ele geçirebilmek için yaptığı mücadelelere değinir. Yeşim, Kanunî dönemini ele alan romanlarından biri olan "Beyaz Atlı Sipahi"⁴⁰ da Kanunî'nin Macaristan seferiyle Mohaç Ovası'nda kazandığı zaferi gözler önüne sererken, diğer eseri "Zümrüt Gözlü Sultan"⁴¹ da da Kanunî'nin baş cariyesi Hürrem Sultanın çevirdiği entrikalara ve bunların sonucunda Sultan Mustafa'nın, Kanunî'nin emriyle öldürülüşüne yer verir.

Yazar, "Ovaya İnen Şahin" adlı romanı dışında, diğer romanlarında, ele aldığı dönemin padişahının devlet yönetimindeki bütün faaliyetlerini anlatmaya çalışmaz. Örneğin; "Zümrüt Gözlü Sultan" da Kanunî Sultan Süleyman döneminde meydana gelen iki önemli olay üzerinde durur. Bunlardan biri, Hürrem Sultanın kendi oğlunu tahta çıkarmak için verdiği mücadele; diğeri, Sultan Mustafa'nın, Kanunî'nin emriyle öldürülmesidir. Fatih Sultan Mehmet dönemini ele alan "Bizanslı Beyaz Güvercin" romanında ise Fatih'in İstanbul'u kuşatıp fethetmesi üzerinde durmakla yetinir. "Ovaya İnen Şahin" romanında durum diğerlerinden farklıdır. Yazar, Osman Beyin, Osmanlı Devleti'nin temellerini atmak için verdiği mücadelelerin hepsine kısa kısa değinir ve roman, Osman Beyin kayı boyuna "bey" seçilmesiyle başlayıp ölümüne kadar devam eder.

Ele Alınan Konuların Tarihi Gerçeklerle Uygunluğu

Yazar, II. Osman'ı ele aldığı "Genç Osman" ve Osman Beyi konu edindiği "Ovaya İnen Şahin" adlı romanlarında kendi hayal dünyasının ürünleri olan olaylara çok az yer verir. Diğer tarihî romanlarında ise hayalî olaylara bu iki romanına kıyasla daha fazla yer vermekle birlikte, bütün eserlerinde genelde tarihî gerçeklere bağlı kalmaya özen gösterir. Örneğin; "Genç Osman" adlı roman, ocaklıların ayaklanmasıyla başlar. Romanda, ayaklanmanın en önemli nedenlerinden birisinin, Padişahın, Lehistan Seferi sonrası yeniçerileri aşağılayan davranışları olduğu belirtilir. Ayrıca Genç Osman'ın, bu seferde cesurca savaşmayan yeniçerileri öldürtmesinden bahsedilir. Bu anlatılanlar, tarihî kaynaklarla bire bir örtüşür. Yılmaz Öztuna, Genç Osman'ın, Lehistan Seferi sonrası davranışlarında görülen değişikliklerin, halkı ve askerleri mutsuz ettiğini söyler:

³⁶ Ragıp Şevki YEŞİM, **Ovaya İnen Şahin**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 220 s.

³⁷ YEŞİM, **Genç Osman**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 139 s.

³⁸ YEŞİM, **Bizanslı Beyaz Güvercin**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 364 s.

³⁹ YEŞİM, **Kızıl Elma**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 253 s.

⁴⁰ YEŞİM, **Beyaz Atlı Sipahi**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 287 s.

⁴¹ YEŞİM, **Zümrüt Gözlü Sultan**, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2004, 339 s.

Turkish Studies

“Lehistan seferinden döndükten sonra yanına sadece bir cellatla bir veya iki subay alıp güya mütenekkiren alelade bir zabıta amiri gibi geceleri sokakları, meyhaneleri dolaşması, uygunsuzluğunu gördüklerinin hemen başını vurması, padişahlarını Tanrı ile milleti arasında bir mevkiye görmeye alışmış ve böyle görmek isteyen halkı şaşırtırmıştır. Uygunsuz takımından çoğunun Yeniçeri ve diğer Kapıkulu ocaklarına mensup nefer ve subaylar olması, bu ocak mensuplarının idamları için hususî kanunlar olduğu ve kendi ocakları içinde icra edildiği halde, II.Osman'ın sokakta yakaladığı Yeniçeri'yi: “Bre Hotin'de er meydanından kaçan sen miydin?” diye öldürtmesi, hükümdara sadık olan ocak ağalarını bile müteessir etmiştir.”⁴²

Bir diğer örnek “Bizanslı Beyaz Güvercin” adlı romanından verilebilir. Romanda, Fatih'in İstanbul'u ele geçirme fikrine, veziri Çandarlı Halil Paşa karşı çıkar. Buna sebep olarak da, çok iyi bir şekilde korunan İstanbul'un ele geçirilmesinin hemen hemen mümkün olmamasını ve bunu duyacak olan Hıristiyan âleminin kendilerine karşı birleşip saldırma ihtimalini gösterir. Tarihî bilgilere göre, Çandarlı Halil Paşa, Fatih Sultan Mehmet'in vezirliğini yapmış olan gerçek bir şahsiyettir. İstanbul'un fethi karşısındaki tutumu da romanda anlatıldığı gibidir: “Vezir-i âzam Halil Paşa, üç büyük haçlı seferinden ve Rumeli'nin elden çıkacak kadar tehlikeler atlatıldığından dolayı İstanbul'un fethine teşebbüs edilirse yeni bir haçlı seferiyle büyük bir tehlikenin meydana geleceğini düşünerek böyle bir maceraya atılmak taraftarı değildi.”⁴³

Yazar, romanlarında verdiği bazı bilgilerin doğruluğunu okuyucuya ispat etmek amacıyla, bunları aldığı kaynakları dipnotlarında belirtir. Bu uygulama, roman türü için bir kusur olmakla beraber, yazarın gerçeğe olan düşkünlüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Örneğin; “Bizanslı Beyaz Güvercin” romanında, Çelebi Mehmet'in oğlu Şehzade Orhan'ın, İstanbul'un fethedilmesinden sonra Bizans veziri Notaras ile kaçarlarken bir Bizanslı asker tarafından ihbar edildikleri ve böylece Türk askerlerince yakalandıkları üzerinde durulur. Yazar, romanda geçen bu olayın doğruluğunu okuyucuya kanıtlamak için dipnotta şu bilgiyi verir: “Bu hadise aynen cereyan etmiştir. Batılı tarihçiler, Şehzade Orhan'la Grandük Notaras'ın esir edildikten sonra Türk gemilerine naklini müteakip bir Bizanslının ihbarı üzerine teşhis edildiklerini anlatır” (s. 171).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Ragıp Şevki Yeşim'in romanlarına “o” anlatıcı ve onun bakış açısı hâkimdir. “O” anlatıcı, her şeyi bilme ve görme gücüyle genelde ilâhî bir karakter taşır.⁴⁴ Okuyucu onun sayesinde olaylar ve kahramanlar hakkında bilgi sahibi olur. Bununla ilgili olarak, “Beyaz Atlı Sipahi” romanından şu örnek verilebilir: Cem, Yayçe Kalesi'nde, onurunun ayaklar altına alınmasını bile göze alarak büyük fedakârlıklar gösterir ve bu savaşta ayağından yaralanır. Bir daha tekrar eski günlerine dönemeyeceği korkusu içindedir. Bu ruh hâli içindeyken kahramanın aklından geçenler ilâhî karakterli anlatıcı tarafından şu şekilde verilir:

“Kafası içinde yer eden bir tek şey vardı: Topal kalmak... O zaman her şeyin, bütün akınların, kavgaların, dövüşlerin ve tatlı kahramanlıkların nihayete erdiğini düşündükçe ağlayacak gibi oluyordu.

Hiç konuşmadığı hâlde, içinde mütemadi bir mırıltı vardı:

⁴² Yılmaz ÖZTUNA, **Büyük Osmanlı Tarihi**, Ötüken Neşriyat, C. 4, İstanbul, 1994, s. 24.

⁴³ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, **Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1, 8. Baskı, Ankara, 2003, s. 464.

⁴⁴ E. M. Forster, **Roman Sanatı**, Çev. Ünal Aytür, Adam Yayınları, İstanbul 2001, 82-124.; Mehmet Tekin, **Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2002, s. 25-27; Philip Stevick, **Roman Teorisi**, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Gazi Üniv. Yay., Ankara 1988, 81-102; Şerif Aktaş, **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Birlik Yay., Ankara 1984, s. 69-101.

Turkish Studies

-Korktuğun başına gelirse ne yaparsın?

Bu suale bir türlü cevap bulamıyordu. Dalmaçya sahillerinden Karadeniz ve Adalar Denizine kadar uzanan Avrupa topraklarında artık bundan sonra başka bir atlı, Cem'in yerine başka bir at koşturacaktı.” (s. 63)

Romanlarda, zaman zaman “gözlemci figürün bakış açısı” da kullanılır. Bu şekilde yazar, “ilâhi karakterli” anlatıcının yükünü biraz olsun hafifletmeyi başarır.

Mesela; “Kızıl Elma” isimli romanda, Marisa'nın güzelliği, Ömer'in bakış açısı ile şu şekilde tasvir edilir: “Beyaz, kadife yumuşaklığındaki yüzü ile iri menekşe gözleri ile... Hafif kalkık burnu ile bir kuzey İtalyanına benziyordu. Sesi çok tatlıydı, dili sürçmüyordu...” (s. 59)

Öne çıkan bir başka özellik ise yazar-anlatıcının varlığıdır. Yazar, özellikle “Genç Osman” romanında zaman zaman okuyucu ile eser arasına girerek yorumlar yapar. Örneğin; romanın bir yerinde Genç Osman'ı eleştirir. Yeniçerilerin ayaklanmasında onun da suçu olduğunu belirtir. Kardeşi Mehmet'i öldürtmesinin yanlış olduğunu vurgular, ama yeniçerilerin yaptıklarını da hiçbir zaman doğru bulmaz:

“Dört yıllık saltanatı içinde işlediği hataların en büyüğü idi bu... Bir gün bu saltanatı elinden alacak kimse çıkmasın diye öldürmüştü kardeşini... Hâlbuki kader, onun karşısına hasta ve aciz amcasını çıkartmış, cezasını vermişti. Şimdi ömrü de, devleti de berbat oluyordu. Ya yeniçeri ve sipahiyi kaldırıp yerine Anadolu'dan ordu kurmak sevdası? Bütün gayesi, devletin çöküntüsünü her gün daha arttıran bu güruhu yok etmekte. İstilâ edilmiş toprakların kanlarını taşıyan bu melez ordu yerine, su katılmamış, tertemiz Türkten kurulu bir ordu istiyordu. Bu düşüncesini de, etrafını alan bir sürü ahmak yakınlarının ters tesirleri ile yüzüne gözüne bulaştırmıştı. Bu ikinci büyük hatasıydı.” (s. 115)

Kişiler

Yazarın, eserlerinde geçen kahramanlar iki ana grupta toplanabilir:

1. Tarihî kahramanlar
  - a) Erkek tarihî kahramanlar
  - b) Kadın tarihî kahramanlar
2. Hayalî kahramanlar
  - a) Erkek hayalî kahramanlar
  - b) Kadın hayalî kahramanlar

Erkek tarihî kahramanlar içinde öne çıkan “Padişah Kahramanlar”dır. Yazarın bütün eserlerinde, ele aldığı dönemin padişahı bir roman kahramanı olarak karşımıza çıkar. “Beyaz Atlı Sipahi” ve “Zümrüt Gözlü Sultan” da Kanunî Sultan Süleyman, “Bizanslı Beyaz Güvercin” ve “Kızıl Elma” da Fatih Sultan Mehmet, “Ovaya İnen Şahin” de Osman Bey, “Genç Osman” da ise romana adını veren Genç Osman varlıklarını hissettirirler. Osman Bey ve Genç Osman dışında diğer padişahlar ele alındıkları romanların başkahramanı değildirler. Romanlar konusuna göre belli yönleriyle okuyucuya tanıtılırlar.

Padişahlar dışında tarihte yaşamış vezirler de romanlar içinde yer alırlar. Örneğin; “Genç Osman” adlı eserde, Kara Davut Paşa, Hüseyin Paşa, Dilaver Paşa, “Bizanslı Beyaz Güvercin”de, Çandarlı Halil Paşa, Zaganos Paşa, “Beyaz Atlı Sipahi”de Sadrazam İbrahim Paşa, “Zümrüt Gözlü

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011*

Sultan”da Sadrazam İbrahim Paşa öne çıkan isimlerdir. Bunların dışında, Türk ve yabancı komutanlar ve askerler de kahraman olarak romanlara girerler.

Yeşim'in romanlarındaki en önemli tarihî kadın kahraman, “Zümrüt Gözlü Sultan”da, varlığını bütün ağırlığıyla hissettiren “Hürrem Sultan”dır. Roman onun çevirdiği entrikalar üzerine kurulur. Hürrem Sultan dışında Sadrazam İbrahim Paşanın eşi Hatice Hanım ve Sultan Mustafa'nın annesi Mahidevran Kadın romanda yer alan diğer tarihî kahramanlardandır. Bunun dışında, “Ovaya İnen Şahin”de, Osman Beyin eşi Mal Hatun ve Bala Hatun, Orhan Beyin eşi Holofira, “Genç Osman” romanında ise Valide Sultan öne çıkan kadın tarihî kahramanlardır.

Romanlarda, hayalî kahramanlar içinde öne çıkan erkek kahramanlar, “Beyaz Atlı Süvari”de Cem, “Kızıl Elma” da Levent Ömer, “Bizanslı Beyaz Güvercin”de Hamza Beydir. Bu kahramanların ortak özellikleri; padişaha bağlı, vatan uğruna ölmekten korkmayan, savaşçı kişiler olmalarıyla birlikte bir kıza âşık olmaları ve ona yürekten bağlanmalarıdır.

Hayalî kadın kahramanlardan dikkatimizi çekenler ise, “Beyaz Atlı Sipahi”de Anna, “Bizanslı Beyaz Güvercin”de ise İren'dir. İkisinin ortak özelliği, âşık olduktan sonra Türk olduğunu öğrendikleri casuslarla olan ilişkileridir. İren bir Rum kızıdır. Vatanına ve Hıristiyanlığa bağlıdır, fakat Müslüman bir Türk erkeğine âşık olması onun kendi değerleri ve aşkı arasında bir çatışma yaşamasına neden olur. Aynı durumu Anna'da da görmek mümkündür. Anna bir Macar kadınıdır. O da bir Türk casusuna âşık olarak milleti, dini ve aşkı arasında kalır. İren din değiştirerek bu çatışmadan kurtulur, Anna ise mutlu sona ulaşmadan ölür. “Beyaz Atlı Sipahi”nin kahramanlarından olan Mariya da bu kategoriye sokulabilecek bir başka kahramandır. O da sonunda Müslüman olur ve bir Türk erkeğiyle evlenir.

Bir de eserlerde karakter olmaktan çok tip olarak öne çıkan hayalî kahramanlar vardır. Bunlar, vatani uğruna ölmekten çekinmeyen, padişahın verdiği her görevi yerine getiren, cesur kişilerdir. Örneğin; “Kızıl Elma” da Morozini, Müreftehi Yahya, Mikroda, Kalecikli Rüstem bu kategoriye giren kahramanlardır.

Mekân

Yeşim'in tarihî romanlarında ayrıntılı mekân tasvirleri yoktur ve bu mekânlar genelde dekor olmaktan öteye gitmez. Yazar, sadece “Zümrüt Gözlü Sultan” romanında, Kanunî döneminin zenginliğini verebilmek için diğer eserlerine oranla, tasvirlerinde, daha çok ayrıntılara iner. Örneğin, romanda Hürrem Sultan'ın kaldığı oda olan Başhaseki Odası şu şekilde tasvir edilir:

“Üzerinde pırıl pırıl mavi, turuncu ve yeşil çiniler yanan duvarları, nefis işlemeli tavanı ile Başhaseki Dairesinin bu odasını Daye göz ucuyla tetkik etti. On sekiz sene içinde pek büyük bir değişiklik olmamıştı. Yalnız duvara gömme ikinci bir ocak daha yapmışlardı. Yerlerdeki halılar değişmiş, pencerelere kalın kadife perdeler takmışlardı.” (s. 199-200)

“Hemen aklına geliveren yeni bir düşünce ile canlanarak Başhaseki Dairesi'nin yan tarafındaki küçük, ıslıl ıslıl yanan, muhteşem odaya girdi, ceviz kaplama kapıyı kapadı. Odanın dört bir yanı mavi, turuncu ve yeşil çinilerle kaplıydı. Renk renk, şekil şekil çiniler... Mermer bir ocak, kenarlarındaki kıvrım kıvrım abanoz sütunlarla süslüydü. Bu ocağın yanbaşında, taş duvara oyulmuş bir dolap vardı. Sedef işlemeli ceviz kapaklarla süslü bir dolap...” (s. 209-210)

Eserlerde geçen mekânları üç gruba ayırabiliriz:

- a)Ana mekânlar
- b)Kapalı mekânlar

Turkish Studies

c) Açık mekânlar

“Ovaya İnen Şahin” de Bilecik, Söğüt, Bursa; “Beyaz Atlı Sipahi”de Macaristan; “Zümrüt Gözlü Sultan”da İstanbul; “Kızıl Elma”da İstanbul ve Roma; “Genç Osman” ve “Bizanslı Beyaz Güvercin”de ise İstanbul ana mekânlar olarak öne çıkarlar.

Kapalı mekânlar içinde öne çıkanlar; “Genç Osman” da, Yeniçeri Kışlası, Topkapı Sarayı, Ağa Kapısı ve Genç Osman’ın öldürüldüğü yer olan Yedikule; “Bizanslı Beyaz Güvercin”de, Ayasofya, Hamza Beyin sevgilisi İren’in evi, Hamza Bey ve arkadaşlarının buluştukları hamam, Blakerna Sarayı, Grandük Notaras’ın sarayı; “Beyaz Atlı Sipahi”de, Skuza Kalesi, Yayçe Kalesi, Macar Kumandanı Tomori’nin sarayı, Sadrazam İbrahim Paşanın ve Kanunî’nin çadırları; “Zümrüt Gözlü Sultan”da, Topkapı Sarayı, Sadrazam İbrahim Paşanın sarayı, Kanunî’nin odası, Başhaseki Odası, Kanunî’nin İran Seferi’nde kurduğu çadırı, Arz Odası; “Kızıl Elma”da, Fatih Sultan Mehmet’in günlerini geçirdiği Çinili Köşk, İtalya’nın Roma şehrinde bulunan Sen Piyer Kilisesi, Morozino isimli bir Türk casusunun dükkânı; “Ovaya İnen Şahin”de Osman Beyin evi, Ahi Tekkesi ve Osman Beyin bir devlet kurduğunu ilân ettiği çadırıdır.

Eserlerde öne çıkan açık mekânlar ise şunlardır: “Genç Osman” da, At Meydanı; “Bizanslı Beyaz Güvercin”de, Likos Vadisi ve Avgusteon Meydanı; “Beyaz Atlı Sipahi”de, Mohaç Ovası, Petervadin ve Peç arasındaki meydan; “Ovaya İnen Şahin”de Söğüt Ovası.

Yazar, mekânlar ile kahramanlarının ruh halleri arasında bir ilişki kurmaz.

Zaman

Yazarın “Ovaya İnen Şahin” adlı eserindeki olaylar Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde; “Beyaz Atlı Sipahi, Kızıl Elma, Bizanslı Beyaz Güvercin ve Zümrüt Gözlü Sultan” adlı eserleri yükselme döneminde; “Genç Osman” ise duraklama döneminde geçer. Yazar romanlarında genellikle kesin tarihler vermez ve eserlerinde geriye dönüşlerle vaka zamanını genişletir.

Dil ve Üslup

Romanda dil her şeyden önce gelir ve hatta bu yüzden “roman, temelde bir dil sanatıdır” denilebilir. “Romanın dinamik cephesini teşkil eden, romana hareketlilik ve canlılık veren üslup ise bir dil sistemidir. Ses, hece, kelime ve cümlelerin, nihayet metnin belirli bir estetik amaca göre dizilip düzenlenmesi, eserin üslup cephesini meydana getirir.”⁴⁵

Yeşim’in tarihî romanlarında genellikle sade ve anlaşılır bir dil kullanılır. Kahramanların birbirleri arasındaki diyaloglar da günümüz Türkçesiyle kaleme alınır. Romanlarda zaman zaman bugünün okuyucularının anlayamayacağı kelimeler kullanılsa da bunların anlamları dipnotlarda belirtilir.

Yazar, kahramanlarının ifadelerini daha etkileyici bir hale getirmek için, benzetmelerden, deyimlerden, kelime tekrarlarından da sıkça yararlanır.

Kahramanlarını içinde buldukları konum ve durumlarına göre konuşurmakta, canlandırmakta bazen başarılı olan yazar, bazen de buna hiç dikkat etmez. Örneğin; “Kızıl Elma”

⁴⁵ Mehmet TEKİN, **Romancı Gözüyle Peyami Safa**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 42.

romanında yaralı olarak Ömer'in yanına gelen Kalecikli Rüstem'in konuşması durumuna uygun olarak verilir:

"Koynumda... bir... mektup... var... onu... alın. Onu alın. Çok, çok mühim...dir. Padişahı... Şevketli... Padişahı... Öldürmek isteyen... bir... bir... Ah..." (s. 130)

Yine, romanda kötü bir Türkçe ile konuşacağı söylenen adamın konuşması da, durumuna uygun bir şekilde verilir:

"İçeri girmek istersiniz? Ha ha! Ne güzel! Ma buyurun, buyurun efendum, baş üzerinde yer var baba Yoanda!" (s. 7)

Bu konuda başarısız uygulamalar da vardır ki bu, yazarın üslubunda yer yer ortaya çıkan dikkatsizlikleri gösterir:

"Neyse, bırakalım bu bahsi... Eeee, şimdi siz anlatın: Otranto'ya çıkan Ahmet Paşa'nın athları fırtına gibi her yerde dolaşıyorlarmış, öyle mi?" (s. 105)

Yazar, tarihî olayları çeşitli aşk ve casusluk hikâyeleriyle süsleyerek okuyucunun ilgisini eser üzerinde tutmayı başarır.

Anlatım Teknikleri

Yazarın en çok kullandığı teknikler, diyalog, iç çözümleme, anlatma-gösterme, geriye dönüş, montaj, mektup ve özetleme teknikleridir. Tanrısal bakış açısının hâkim olduğu romanlarda kahramanların psikolojik tahlillerini vermek ve onların düşüncelerini okuyucuyla paylaşmak için iç çözümleme yöntemi sıklıkla kullanılır. Ayrıca zaman zaman iç monolog tekniğine de yer verilir. Diyalog tekniğiyle, okuyucu ile eser arasında samimi bir atmosfer oluşturulurken, geriye dönüş ve özetlemeyle, vakanın bütün yönleriyle kavranması sağlanarak romanlar uzun ve sıkıcı anlatımdan kurtarılmış olurlar. Mektup ve montaj teknikleriyle ise romanın monoton bir yapıya bürünmesi engellenir. Özellikle "Zümrüt Gözlü Sultan" da kullanılan mektup tekniği romana ayrı bir hava katmakla beraber kahramanlar arasındaki aşkı pekiştirir ve romandaki heyecan unsurunun artmasında önemli rol oynar. Aşağıya alacağımız örnek parça, Hürrem Sultanın Kanunî'ye yazdığı mektuptan bir alıntıdır:

"Yüzümü yere koyup ayağımızın mutluluk koruyucusu olan toprağı öptükten sonra... Benim devletimin güneşi, saadetimin sermayesi olan sultanım. Eğer sizin ayrılık odunuza yanmış, ciğeri kebab, sinesi harap olmuş, gözleri yaşla dolmuş, gecesini gündüzünden fark etmeyen, hasret denizi içinde boğulmuş, aşkınızla Ferhat'tan ve Mecnun'dan beter hale gelmiş biçare sevdalı kulunuzu sorarsanız... Ne ki sultanımdan ayrırım. Ahım ve feryadım bülbül gibi dinmek bilmez bir haldeyim. Allah kâfir bedenlere bile vermesin. Benim devletlüm, bir buçuk aya yakın oldu ki sultanım tarafından bir haber belirmedi. Her şeyi gören ve bilen Allah, benim halimi de görüyor. Rahatım kalmadı. Gece sabahlara kadar, sabahtan gecelere kadar durmadan ağlayıp kendi hayatımdan el çekiyorum, cihan gözüme dar geliyor. Ne edip ne eyleyeceğimi bilemiyorum. Ağlayarak, inleyerek, yaşlı gözlerimle kapıları gözliyorum. Böyle bir halde iken..." (s. 73-74)

Aynı şekilde "Beyaz Atlı Süvari"de de mektup tekniğinin başarılı bir şekilde uygulandığı görülür.⁴⁶

⁴⁶ KAYIMKAYA, a.g.t., s. 17-251.

5. Sonuç

Romantizm akımının etkisi ile başlayan tarihî romancılığın dünya edebiyatındaki ilk örneği Walter Scot'un 1814'te yayımladığı Waverley adlı romanıdır. Bu roman, bugünkü anlamıyla tarihî romanın başlangıcı sayılmaktadır. Türk Edebiyatı'nda ise ilk tarihî roman örneği Namık Kemâl'in "Cezmi" adlı eseri kabul edilir. Bu türün 1960'lı yıllardaki temsilcilerinden birisi de Ragıp Şevki Yeşim'dir. Makedonya'nın Leskovik şehrinde dünyaya gelen Yeşim, babasının memuriyeti sebebiyle ailesi ile birlikte Türkiye'ye göç eder. Bir süre bir bankacılık yapar. Yazarlığa olan merakı onun bu işi bırakarak gazeteciliğe geçmesine neden olur. Gazetecilik yaptığı yıllarda çeşitli mahallî gazetelerde hikâyeleri yayımlanır. Edebiyat dünyasına ilk adımını bu şekilde atan Yeşim, bu alandaki yolculuğuna romancılıkla devam eder. Bu arada Hadise Yayınevi'ni kurarak, o dönemin en popüler yayınlarından biri olan "Radyo Haftası" adlı dergiyi çıkarır. Asıl şöhretini ise tarihî romanları ile kazanır. Yazdığı tarihî romanlarla okuyucuda tarih bilinci ve sevgisinin oluşmasına büyük katkılar sağlayan Yeşim, bu çalışmalarıyla edebiyat ve gazetecilik dünyasında çok sevilen birisi haline gelir.

Yeşim, tarihî romanlarının konusunu Osmanlı tarihinden alır. Eserlerinde, genellikle yükselme dönemi üzerinde duran yazar, ele aldığı dönemleri bütün yönleriyle irdelemek yerine, umumiyetle belli başlı önemli olaylar üzerinden işler. Ele aldığı olaylarda tarihî gerçeklere bağlı kalmaya özen göstermesinin yanında, zaman zaman kendi hayal dünyasının ürünleri olan hadiseler de yer verir. Tarihî gerçeklere olan bağlılığı veya okuyucuyu ikna etme düşüncesiyle romanlarında verdiği bazı bilgileri dipnotlarla destekler. Eserlerinde ilâhî karakterli anlatıcı ve onun bakış açısını sıklıkla tercih etmesinin yanında yer yer gözlemci figürün ve yazar-anlatıcının bakış açılarını da kullanır. Bu şekilde ilâhî karakterli anlatıcının yükünü hafifletmeyi başarır. Kahramanlarını, ele aldığı konulara göre genelde tarihte yaşamış gerçek kişilerden seçer. Bunun yanında hayal ürünü olan kahramanlara da yer vermeyi ihmal etmez. Tarihî kahramanlar içinde öne çıkan "Padişah Kahramanlar"dır. Ayrıca vezirler, Türk ve yabancı komutanlar da Yeşim'in eserlerinde yer verdiği diğer tarihî şahsiyetlerdir. Eserlerinde kullandığı mekânlar dekor olmaktan öteye gitmez. Sadece "Zümrüt Gözlü Sultan" romanında, Kanunî döneminin zenginliğini verebilmek için diğer eserlerine oranla, tasvirlerinde, daha çok ayrıntılara iner. Mekânlar ile kahramanlarının ruh halleri arasında bir ilişki de kurmaz. Tarihi okuyucuya sevdirecek öğretmek isteyen Yeşim, sade bir dil kullanır. Kahramanların birbirleri arasındaki diyaloglarını da günümüz Türkçesiyle kaleme alır. Romanlarda zaman zaman bugünün okuyucularının anlayamayacağı kelimeler kullansa da bunların anlamlarını dipnotlarında belirtir. Ayrıca benzetmelere, kelime tekrarlarına ve deyimlere de sıkça yer verir. Kahramanlarını içinde buldukları konum ve durumlarına göre konuşturmakta, canlandırmakta bazen başarılı iken bazen de buna hiç dikkat etmez. Kullandığı en önemli teknikler, anlatma-gösterme, diyalog, iç çözümleme, montaj, mektup ve özetlemedir. Özellikle "Beyaz Atlı Süvari" ve "Zümrüt Gözlü Sultan" da kullandığı mektup tekniği romana ayrı bir hava katmakla beraber kahramanlar arasındaki aşkı pekiştirir ve romandaki heyecan unsurunun artmasında önemli rol oynar.

Ragıp Şevki Yeşim gibi unutulmaya yüz tutmuş bir yazarımızın, ana hatlarıyla da olsa, hem günümüz okuyucusunun hem de edebiyat araştırmacılarının dikkatine sunulması tarihî romancılığımız açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ö. F. (1997). İslâm Ansiklopedisi, “Namık Kemal”, C. 9, Eskişehir: Milli Eğitim Basımevi, 1997.
- AKTAŞ, Şerif. (1984). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Ankara: Birlik Yay.
- ARGUNŞAH, H. (1990). Türk Edebiyatında Tarihî roman, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.
- BOYNUKARA, H. (1993). Modern Eleştiri Terimleri, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.
- BUTTANRI, M. (2002). Türk Edebiyatında Tarihî Tiyatro, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- ÇETİNDAS, D. (2006). Popüler Tarihî romanlar ve M. Turhan Tan, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- EKREM, A. (1992). Namık Kemal, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ERCİLASUN, B. (1981). Servet-i Fünun'da Edebî Tenkit, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Filiz PEKTAŞ'la Ragıp Şevki YEŞİM Üzerine Bir Söyleşi, Söyleşiyi Yapan: Emrah KAYIMKAYA, Karadeniz Ereğli, 24 Ağustos, 2007.
- FORSTER, E. M. (2001). Roman Sanatı, Çev. Ünal Aytür, İstanbul: Adam Yayınları.
- İŞİK, İ. (2006). “Ragıp Şevki YEŞİM”, Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, C. 9, İstanbul: Elvan Yayınları.
- KAYIMKAYA, E. (2007). Ragıp Şevki Yeşim'in Tarihî Romanları Üzerine Bir Araştırma, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KONYAR, H. (2001). “1950'lerde Yeniden Keşfedilen Popüler Kültür ve Radyo Haftası Dergisi”, Toplumsal Kültür, Sayı: 90, İstanbul.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (2003). Osmanlı Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, C.I, 8. Baskı.
- ÖZTUNA, Y. (1994). Büyük Osmanlı Tarihi, İstanbul: İstanbul: Ötüken Neşriyat, C.4.
- ÖZTÜRK, N. (1992). Tarihî Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihî Romanın Değerlendirilmesi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (1996). Edebiyat Sözlüğü, İstanbul: Özgür Yayınları.
- STEVİCK, P. (1988). Roman Teorisi, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Gazi Üniv. Yay.
- Şevker YEŞİM'le Ragıp Şevki YEŞİM Üzerine Bir Söyleşi, Söyleşiyi Yapan: Emrah KAYIMKAYA, İstanbul, 28 Temmuz, 2007.
- ŞİRİN, İ. (1998). Namık Kemal'in Tarih Anlayışı, Pamukkale Üniversitesi, Denizli: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TANPINAR, A. H. (1985). 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara: Çağlayan Kitabevi.
- TAŞTAN, Z. (2000). Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.
- TEKİN, M. (1999). Romancı Gözüyle Peyami Safa, İstanbul: Ötüken Yayınevi.

- TURAL, S. (1982). Zamanın Elinden Tutmak, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- “Ragıp Şevki YEŞİM”, (2001). Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 2, İstanbul: Yapı İstanbul: Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- “Ragıp Şevki YEŞİM”, (1998). Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 8, İstanbul: Dergah Yayınları.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Bizanslı Beyaz Güvercin, Ankara: Elips Kitap, 1. Baskı, 364 s.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Beyaz Atlı Sipahi, Ankara: Elips Kitap, 287 s.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Genç Osman, Ankara: Elips Kitap, 1. Baskı, 139 s.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Kızıl Elma, Ankara: Elips Kitap, 1. Baskı, 253 s.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Ovaya İnen Şahin, Ankara: Elips Kitap, 1. Baskı, 220 s.
- YEŞİM, R. Ş. (2004). Zümrüt Gözlü Sultan, Ankara: Elips Kitap, 1. Baskı, 339 s.